

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

оперативно-рятувальних сил

(назва інституту)

кафедра пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт

(назва кафедри)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

тактика гасіння пожеж

(назва навчальної дисципліни)

вибіркова підготовка

(обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)

за освітньо-професійними програмами «пожежна безпека»

підготовки бакалавр

(найменування освітнього ступеня)

у галузі знань 26 "Цивільна безпека"

(код та найменування галузі знань)

за спеціальністю 261 "Пожежна безпека"

(код та найменування спеціальності)

Рекомендовано кафедрою пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт на 2025-2026 навчальний рік.

Протокол від «28» серпня 2025 року № 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни «Тактика гасіння пожеж»

(назва навчальної дисципліни)

2025 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Тактика гасіння пожеж» сприяють формуванню професійного мислення у здобувачів вищої освіти, а саме: вміння аналізувати обстановку та прогнозувати можливі її зміни, проведення тактичної підготовки в підрозділі, розробляти і впроваджувати тактичний план з гасіння пожежі та проведення інших оперативних дій у тому числі в умовах ведення в бойових дій.

Даний курс передбачає теоретичне і практичне оволодіння вміннями, що необхідні для розв'язання задач, пов'язаних з прогнозуванням розвитку пожеж, вибором вогнегасних речовин, засобів, пожежно-рятувальної техніки для гасіння пожеж, визначенням тактичних можливостей пожежно-рятувальних підрозділів, проведенням розрахунку необхідних сил та засобів для гасіння пожеж, управлінням (керівництвом) пожежно-рятувальними підрозділами та іншими службами під час проведення оперативних дій з рятування людей та гасіння пожеж, а також з особливостями проведення тактичної підготовки в пожежно-рятувальному підрозділі.

Відмінною особливістю даного курсу є те, що здобувачі вищої освіти відпрацьовують навички щодо організації гасіння пожеж в умовах максимально наближених до реальних, та мають можливість в повній мірі відпрацювати всі теоретично отримані знання та практичні навички необхідні для виконання обов'язків керівника гасіння пожежі.

Інформація про науково-педагогічних працівників

1-й викладач	
Загальна інформація	Кропива Михайло Олександрович, доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил, кандидат технічних наук
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8 кабінет № 230.
E-mail	kropyva_mykhailo@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	https://ors.nuczu.edu.ua/uk/sklad-kafedri/9-kafedra-pozhezhnoi-taktyky-ta-avariino-riatuvalnykh-robit/838-kropiva-mikhajlo-oleksandrovich
Професійні здібності	
Наукова діяльність за освітнім компонентом	
2-й викладач	
Загальна інформація	Змага Микола Іванович, старший викладач кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил, доктор філософії за спеціальністю 261 “Пожежна безпека”
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8 кабінет № 230.
E-mail	zmaha_mykola@nuczu.edu.ua

Наукові інтереси	http://ors.nuczu.edu.ua/uk/sklad-kafedri/9-kafedra-pozhezhnoi-taktyky-ta-avariino-riatuvalnykh-robit
Професійні здібності	
Наукова діяльність за освітнім компонентом	
3-й викладач	
Загальна інформація	Панченко Сергій Олексійович, викладач кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8 кабінет № 230.
E-mail	panchenko_serhii@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	https://ors.nuczu.edu.ua/uk/sklad-kafedri/9-kafedra-pozhezhnoi-taktyky-ta-avariino-riatuvalnykh-robit/840-panchenko-sergij-olksijovich
Професійні здібності	
Наукова діяльність за освітнім компонентом	
Професійні здібності	
Наукова діяльність за освітнім компонентом	

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті за посиланням: URL: <http://rozklad.nuczu.edu.ua/>.

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосереди та щочетверга з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 230, 232. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань та надбання практичних навичок, що необхідні для розв'язання задач, пов'язаних з прогнозуванням розвитку пожеж, вибором вогнегасних речовин та засобів для гасіння різноманітних пожеж, визначенням тактичних можливостей пожежно-рятувальних підрозділів, складанням оперативних документів, проведенням розрахунку сил і засобів необхідних для гасіння пожеж, а також організацією проведення тактичної підготовки в пожежно-рятувальному підрозділі.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	вибіркова
Рік підготовки	2025
Семестр	7-й

Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	3,0
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	90 год.
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	14
- практичні заняття (годин)	26
- семінарські заняття (годин)	4
- лабораторні заняття (годин)	0
- курсовий проект (робота) (годин)	0
- інші види занять (годин)	0
- самостійна робота (годин)	46
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	0
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	диференційований залік

Передумови для вивчення дисципліни

Теоретичний матеріал навчальної дисципліни «Тактика гасіння пожеж» базується на основі вивчення дисциплін: «Пожежна тактика» «Організація роботи у непридатному для дихання середовищі», «Протипожежна та аварійно-рятувальна техніка», «Організація аварійно-рятувальних робіт», «Основи пожежно-рятувальної справи», «Теорія розвитку та припинення горіння», «Протипожежне водопостачання», «Стійкість будівель та споруд», «Пожежна профілактика електроустановок», «Будівельні матеріали і конструкції та їх поведінка в умовах пожежі».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

до Типових професійних обов'язкових освітніх компонентів [1] та до освітньо-професійних програм «Пожежогашіння та аварійно-рятувальні роботи» [2], «Пожежна безпека» [3] здійснюється вивчення навчальної дисципліни.

Програма навчальної дисципліни

7-й семестр

МОДУЛЬ 1. Дії підрозділів ДСНС під час гасіння пожеж в умовах ведення бойових дій. Основи тактичної підготовки.

Тема 1. Основи тактичної підготовки.

Тема 2. Вирішення пожежно-тактичних задач.

Тема 3. Оперативно-тактичне вивчення району виїзду.

Тема 4. Забезпечення безпеки особового складу в умовах воєнного стану.

Тема 5. Особливості гасіння пожеж в населених пунктах і на територіях, що потрапляють у зону постійних обстрілів.

Тема 6. Особливості гасіння пожеж в природних екосистемах. в районах ведення бойових дій.

Тема 7. Особливості гасіння пожеж на складах пально-мастильних матеріалів в результаті обстрілів.

Лекція 7.1. «Особливості гасіння пожеж на нафтобазах. Розвідка

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (очна (денна, вечірня) форма):

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма здобуття освіти					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	Лабораторні заняття	само стійн а робо та	модульна контрольн а робота
8- й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Основи тактичної підготовки.	12	2	4	-	6	-
Тема 2. Вирішення пожежно- тактичних задач.	10	2	4	-	8	-
Тема 3. Оперативно-тактичне вивчення району виїзду.	10	2	4	-	4	-
Тема 4. Забезпечення безпеки особового складу в умовах воєнного стану.	10	2	-	-	8	
Тема 5. Особливості гасіння пожеж в населених пунктах і на територіях, що потрапляють у зону постійних обстрілів.	12	2	6	-	6	-
Тема 6. Особливості гасіння пожеж в природних екосистемах. в районах ведення бойових дій.	12	2	4	-	6	-

Тема 7. Особливості гасіння пожеж на складах пально-мастильних матеріалів в результаті обстрілів.		2	6	-	8	-
МКР			2			
Разом за модулем 1	90	14	30	-	46	2

Теми лекційних занять для здобувачів вищої освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна (денна) форма	Заочна (дистанційна) форма навчання
1.	Лекція 1.1. «Тактична підготовка. Призначення, мета та задачі.»	2	2
2.	Лекція 2.1. «Мета, задачі та організація занять з вирішення пожежно-тактичних задач (ПТЗ).»	2	
3.	Лекція 3.1. «Порядок і методика проведення заняття з вивчення району виїзду частини або об'єкта»	2	2
4.	Лекція 4.1. «Безпека проведення розвідки та оперативних дій з ліквідації пожежі.»	2	2
5.	Лекція 5.1. «Особливості розвитку пожеж в населених пунктах. Небезпечні фактори пожежі. Організації оперативних дій. Керівництво гасінням пожежі.»	2	
6.	Лекція 6.1. «Особливості розвитку та проведення розвідки під час гасіння пожеж в природних екосистемах.»	2	
7.	Лекція 7.1. «Особливості гасіння пожеж на нафтобазах. Розвідка пожежі. Дії керівника гасіння пожежі.»	2	2
Разом		14	8

Теми практичних занять для здобувачів вищої освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна (денна) форма	Заочна (дистанційна) форма навчання
1.	Практичне заняття 1.2. «Основні принципи, методи і форми тактичної підготовки.»	4	
2.	Практичне заняття 2.2. «Розробка тактичного задуму. Складання план-конспекту. Порядок та методика проведення занять з вирішення ПТЗ.»	4	
3.	Практичне заняття 3.2. «Підготовка керівника до проведення заняття з вивчення району виїзду частини або об'єкта.»	6	
4.	Практичне заняття 5.2. «Реагування на надзвичайні ситуації, пожежі, небезпечні події, проведення інших невідкладних робіт у зоні постійних обстрілів. Дії старшої посадової особи підрозділу ДСНС пожежно-рятувального підрозділу після прибуття до місця пожежі.»	6	
5.	Практичне заняття 6.2. «Обстановка, що може скластися під час пожеж в екосистемах. Керівництво гасінням пожежі.»	6	
6.	Практичне заняття 7.2. «Можлива обстановка після обстрілу нафтобаз та складів паливо-мастильних матеріалів. Підготовка пінної атаки в резервуарному парку.»	6	2
7.	Підсумкова модульна (контрольна) робота	2	
Разом		44	2

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Здобувачу вищої освіти за необхідністю необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне та практичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі реферату, наукової статті, презентації чи практичного продукту.

Рекомендована тематика для індивідуального дослідження:

1. Розгляд тактичних можливостей відділення на автоцистерні.
2. Тактичні можливості караулу у складі двох відділень на основних пожежно-рятувальних автомобілях.
3. Шляхи підвищення ефективності гасіння різноманітних пожеж у тому числі в умовах ведення бойових дій.
4. Геоінформаційні системи в діяльності пожежно-рятувальних

підрозділів.

5. Розробка підходів для удосконалення порядку дій пожежно-рятувальних підрозділів під час проведення оперативних дій з гасіння пожеж у тому числі в умовах ведення бойових дій.

6. Розробка нових зразків або удосконалення технічних засобів пожежогасіння.

7. Визначення основних форм тактичної підготовки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів.

8. Розробка програмного продукту, щодо визначення необхідної кількості сил та засобів для гасіння пожежі.

9. Розробка підходів управління при організації гасіння різноманітних пожеж у тому числі в умовах ведення бойових дій.

10. Розробка наукових експонатів, макетів, відеороликів, тощо.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, ситуаційні заняття);

- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- науково-дослідна робота;

- самостійна робота.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: проведення лекційних, практичних та семінарських, а також самостійна робота здобувачів. З метою вдосконалення практичної складової при підготовці здобувачів вищої освіти всі практичні заняття за виключенням практичних занять в навчальному класі проводяться двома викладачами. Для поглиблення та закріплення знань матеріалу рекомендується у позакласний час проводити розбір оперативних дій під час гасіння пожеж, доведення Карток оперативно-тактичних дій на пожежах, теоретичні конференції,

тематичні вечори, демонструвати кінофільми про організацію та гасіння пожеж, організовувати зустрічі і виступи практичних працівників пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС.

Модульна робота № 1 «Складання методичної розробки для проведення тактичного заняття з караулом» виконується під час вивчення теми 1.1 «Тактична підготовка начальницького складу пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС» (8-й семестр). Для цього кожний здобувач отримує індивідуальне завдання за методичними вказівками. Модульна робота виконується у часи самостійної роботи та підлягає захисту.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль здійснюється на кожному семінарському та практичному занятті методом опитування та письмового тестового контролю. У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти виконують модульну роботу, а на останньому занятті у 7-ому семестрі проходять тестування за модулями в Google Classroom із використанням Google Форми.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту та диференційного заліку.

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

- диференційний залік (8-й семестр)

Розподіл балів									Сума балів за дисципліну
Модуль 1							Індивідуальні завдання	МКР	
Т 1.	Т 2.	Т 3.	Т 4.	Т 5.	Т 6.	Т 7.			
до 10	до 10	до 10	до 10	до 10	до 10	до 10	до 10	20	100

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

10 балів – завдання виконано в повному обсязі, суть питання розкрита в повному обсязі, відповідь вірна, здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки;

7 балів – завдання виконано в повному обсязі, суть питання розкрита не в повному обсязі, відповідь вірна, здобувач частково володіє навчальним матеріалом, обґрунтування відповіді недостатнє;

4 бали – завдання виконано частково, суть питання не розкрито, при цьому допущено суттєві помилки, здобувач поверхово володіє навчальним матеріалом, обґрунтувати відповідь здобувач не в змозі, відповіді на поставлені питання не знає.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті:

10 балів – завдання виконано в повному обсязі, суть питання розкрита в повному обсязі, відповідь вірна, здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, графічне зображення виконано згідно вимог;

2 балів – завдання виконано в повному обсязі, суть питання розкрита не в повному обсязі, відповідь вірна, здобувач частково володіє навчальним матеріалом, обґрунтування відповіді недостатнє, графічне зображення виконано неохайно, з незначними порушеннями вимог;

4 бали – завдання виконано частково, суть питання не розкрито, при цьому допущено суттєві помилки, здобувач поверхово володіє навчальним матеріалом, обґрунтувати відповідь здобувач не в змозі, відповіді на поставлені питання не знає, графічне зображення не відповідає проведеним розрахункам або не відповідає вимогам.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Модульний контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульної контрольної роботи:

Модуль 1 – (7-й семестр).

17-20 балів – надано вичерпну відповідь на питання та вірно розв'язані всі задачі, а також графічна частина роботи виконана з дотриманням діючих вимог;

12-16 балів – надано вичерпну відповідь на питання та вірно розв'язані всі задачі з дотриманням всіх вимог до виконання, але графічна частина роботи виконана з помилками;

8-11 балів – надано відповідь на питання та вірно розв'язані всі задачі але допущені змістовні помилки, графічна частина роботи не відповідає проведеному розрахунку;

5-7 балів – відповідь на питання не повна, вірно розв'язані всі задачі, але допущені змістовні помилки;

3-4 балів – відповідь на питання не повна, задача розв'язана з помилками;

1-2 бали – відповідь на питання відсутня, задача розв'язана не повністю;

0 балів – відповідь відсутня, задачі не розв'язані.

Індивідуальні завдання.

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти поділяється на дві складові:

1. Розподіл балів за видами індивідуальних завдань:

– реферат, презентація, написання тез доповідей, публікація та виступ на секції кафедри «Пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт» в рамках проведення конференцій, семінарів тощо становить від 1 до 4 балів;

– подача заявки та отримання патенту на корисну модель спільно з науково-педагогічним працівником кафедри «Пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт» становить від 5 до 6 балів;

– підготовка та публікація статті у збірках наукових праць університету категорії "Б" спільно з науково-педагогічним працівником кафедри «Пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт» становить від 7 до 8 балів;

– розробка виставкового експонату або дослідної установки спільно з науково-педагогічним працівником кафедри «Пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт» становить від 9 до 10 балів.

2. Розподіл балів за змістом виконання індивідуальних завдань (реферат, презентація):

10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;

9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;

8 балів – робота виконана майже на 90 % від загального обсягу;

7 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80 % до 89 % від загального обсягу;

6 балів – здобувач виконав лише від 70 % до 79 % від загального обсягу;

5 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50 % до 69 % від загального обсягу;

4 бали – виконана частина роботи складає від 40 % до 49 % від загального обсягу;

3 бали – складає від 20 % до 39 % від загального обсягу;

2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10 % до 19 % від загального обсягу;

1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10 % від загального обсягу;

0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Результати дослідження оформити звітом у формі реферату, наукової статті, тез доповідей, патенту на корисну модель, презентації чи практичного продукту (виставкового експонату або дослідної установки) тощо.

Викладачем оцінюється рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового

документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Під час оцінювання завдання буде враховуватися умови сьогодення, актуальність та сучасність передових способів, методів та технічних засобів. В рефератах та презентаціях при розгляді відповідної тематики дослідження необхідно врахувати аналітичну та порівняльну складову.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі диференційованого заліку (7 семестр) який виставляється як сума балів за всіма видами навчальної роботи.

Критерії оцінювання знань здобувачів на (диференційованому заліку):

Диференційований залік у 7-ому семестрі виставляється як сума балів за всіма видами навчальної роботи в тому числі на останньому здобувачі вищої освіти проходять тестування за модулями в Google Classroom із використанням Google Форми. Максимальна кількість балів за тестування становить 46, а в Google Формі передбачено 46 запитань, кожна правильна відповідь на питання оцінюється в 1 бал.

Перелік теоретичних питань для підготовки до тестування:

1. Визначення параметрів розвитку та гасіння пожежі. Площа, периметр та фронт пожежі та площа гасіння, температурний режим та газообмін на пожежі, основні параметри при зовнішніх і внутрішніх пожежах. Практичне значення керування газовим обміном на пожежі.

2. Вогнегасні засоби, умови і принципи припинення горіння; види засобів, що гасять, і запропоновані до них вимоги. Прийоми та способи гасіння пожеж, розподіл прийомів гасіння за різноманітними ознаками. Визначення кількості вогнегасних засобів для припинення горіння.

3. Тактичні можливості підрозділів на основних пожежно-рятувальних автомобілях без встановлення їх на вододжерело. Обстановка на пожежі, при якій підрозділи працюють без встановлення пожежно-рятувальних автомобілів на вододжерело. Визначення показників тактичних можливостей підрозділів без установки основних пожежно-рятувальних автомобілів на вододжерело, можливі схеми оперативного розгортання відділень на автомобілях. Розрахунок тривалості подачі засобів для гасіння пожеж.

4. Тактичні можливості пожежно-рятувальних підрозділів на основних пожежно-рятувальних автомобілях з встановленням їх на вододжерело: обстановка на пожежі, при якій підрозділи працюють з встановленням пожежно-рятувальних автомобілів на вододжерело; можливі схеми оперативного розгортання відділень при подачі води і піни; розрахунки тривалості подачі повітряно-механічної піни, можлива площа та об'єм гасіння, а також визначення граничної відстані для подачі засобів гасіння.

5. Організація оперативних дій. Періоди розвитку та гасіння пожежі. Види і класифікація оперативних дій пожежних підрозділів. Роботи, що виконуються у кожний період та їх характеристика. Організація оперативних дій. Умови локалізації та ліквідації пожежі.

6. Рятуння людей на пожежі. Випадки, шляхи і способи рятування людей. Порядок, способи та використання технічних засобів при пошуку та рятуванні людей. Прийняття заходів щодо попередження паніки. Обов'язки КГП при організації рятувальних робіт. Безпека праці під час проведення рятувальних робіт на пожежі у тому числі в умовах ведення бойових дій.

7. Гасіння пожежі. Поняття та сутність гасіння пожежі. Характер оперативних дій, що виконуються в періоди локалізації і ліквідації пожежі. Визначення оперативних позицій на пожежі, порядок вибору технічних приладів подачі вогнегасних засобів. Безпека праці під час гасіння пожеж у тому числі в умовах ведення бойових дій.

8. Методика розрахунку сил і засобів для гасіння пожеж. Послідовність аналітичного методу розрахунку сил і засобів. Визначення потрібної витрати вогнегасних речовин та кількості технічних приладів на гасіння та захист. Скорочені розрахунки сил і засобів в процесі гасіння пожеж з використанням тактико-технічних показників, таблиць, графіків і експонетрів.

9. Оперативне розгортання, поняття та основні вимоги до оперативного розгортання. Етапи оперативного розгортання, їх суть. Схеми оперативного розгортання. Особливості оперативного розгортання при гасінні пожеж в ускладнених умовах. Безпека праці при проведенні оперативного розгортання.

10. Гасіння пожеж у будівлях підвищеної поверховості. Оперативно-тактична характеристика та особливості розвитку пожежі у будівлях підвищеної поверховості. Особливості проведення оперативних дій. Способи подачі засобів гасіння, прокладка рукавних ліній на висоти, використання спеціальної техніки для здійснення оперативних дій на висотах. Безпека праці при гасінні пожеж у тому числі в умовах ведення бойових дій.

11. Гасіння пожеж в дитячих, навчальних закладах та лікувальних закладах. Оперативно-тактична характеристика та особливості розвитку пожеж в дитячих, навчальних закладах та лікувальних закладах. Особливості розвідки, гасіння пожеж та евакуації дітей та хворих. Безпека праці при гасінні пожеж у тому числі в умовах ведення бойових дій.

12. Гасіння пожеж в музеях, бібліотеках, виставках та культових спорудах. Оперативно-тактична характеристика та особливості розвитку пожеж в музеях, бібліотеках, виставках та культових спорудах. Оперативні дії: розвідка пожежі, оперативне розгортання, евакуація людей; захист та евакуація матеріальних цінностей. Особливості вибору вогнегасних речовин, інтенсивності та способів їх подачі. Безпека праці при гасінні пожеж у тому числі в умовах ведення бойових дій.

13. Гасіння пожеж в театральних-видовищних установах. Особливості розвитку пожежі та організації оперативних дій в залежності від обстановки. Безпека праці при гасінні пожеж у тому числі в умовах ведення бойових дій.

14. Гасіння пожеж на спортивних комплексах. Особливості розвитку

пожежі та організації оперативних дій в залежності від обстановки. Безпека праці при гасінні пожеж у тому числі в умовах ведення бойових дій.

15. Мета та завдання тактичної підготовки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів. Види та організаційні форми, особливості планування тактичної підготовки. Керівні документи.

16. Проведення тактичної підготовки відділення, караулу. Підготовка та методика проведення теоретичних занять. Форми тактичної підготовки особового складу караулу пожежно-рятувальних підрозділів. Керівні документи.

17. Основи тактичної підготовки начальницького складу пожежно-рятувальних підрозділів. Мета і завдання тактичної підготовки начальницького складу. Теоретична і практична частини тактичної підготовки. Форми тактичної підготовки начальницького складу. Керівні документи.

18. Оперативно-тактичне вивчення району виїзду пожежно-рятувальних підрозділів. Мета і завдання вивчення району виїзду. Вимоги, що пред'являються до знань оперативно-тактичних особливостей району виїзду частини, окремих ділянок району, об'єктів. Керівні документи.

19. Вирішення тактичних задач силами караулу. Мета та організація проведення занять з вирішення тактичних задач на об'єктах. Підготовка керівника до заняття з вирішення тактичних задач. Керівні документи.

20. Розробка тактичного задуму та складання методичної розробки з вирішення тактичних задач силами караулу. Порядок та методика проведення занять з вирішення тактичних задач силами караулу. Керівні документи.

21. Розбір оперативних дій під час гасіння пожеж. Особливості та зміст підготовки, порядок і методика проведення з начальницьким складом. Доведення до особового складу карток оперативно-тактичних дій на пожежах та їх складання. Керівні документи.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60% унікальності тексту при перевірці на плагіат.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Про затвердження Типових професійних обов'язкових освітніх компонентів освітньо-професійних програм за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 261 Пожежна безпека у галузі знань 26 «Цивільна безпека»: наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 29.03.2024 р. № 05-6681/271.

2. Освітньо-професійна програма «Пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальність 261 – Пожежна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека. URL:

https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/osvitnya_diyalnosti/osvitni_programi/2022/261_pg_ta_arr_bak.pdf.

3. Освітньо-професійна програма «Пожежна безпека» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальність 261 – Пожежна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/osvitnya_diyalnosti/osvitni_programi/2022/261_pb_bak.pdf.

4. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34-35. С. 1802 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.

5. Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.04.2018 р. № 340. *Офіційний вісник України*. 2018. № 57. С. 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-18#Text>.

6. Про затвердження Порядку організації роботи органів управління та підрозділів, закладів освіти системи ДСНС під час підготовки особового складу, гасіння пожеж, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій в умовах екстремальних температур, задимленості, загазованості, радіоактивного, хімічного забруднення та біологічного зараження: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.09.2023 р. № 780. *Офіційний вісник України*. 2023. № 97. С. 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1839-23/ed20230925#Text>.

7. Про затвердження Порядку організації службової підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.06.2017 р. № 511. *Офіційний вісник України*. 2017. № 59. С. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0835-17#Text>.

8. Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах та підрозділах цивільного захисту: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.02.2022 р. № 116. *Офіційний*

вісник України. 2022. № 42. С. 181.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0534-22#Text>.

9. Про затвердження Інструкції про порядок утримання, обліку та перевірки технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.06.2015 р. № 696. *Офіційний вісник України*. 2015. № 57. С. 238.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0780-15#Text>.

10. Про затвердження Методичних рекомендацій із складання, корегування та відпрацювання оперативних карток гасіння пожеж: наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 24.10.2023 р. № НС-848. URL: <https://kv.dsns.gov.ua/upload/1/9/3/1/3/5/3/nakaz-dsns-848-vid-24102023.pdf>.

11. Про організацію тактичної підготовки: наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 12.12.2022 р. № 727. URL: <https://rv.dsns.gov.ua/upload/1/8/6/9/7/2/7/2-mr-takticna-pidgotovka-11112022.pdf>.

12. Про особливості реагування на надзвичайні ситуації під час збройної агресії: наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 02.04.2024 р. № 375. URL: <https://dsns.gov.ua/upload/2/0/8/0/8/1/6/rekom.pdf>.

13. Про затвердження Методичних рекомендації з підготовки газодимозахисників ДСНС України: наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 27.06.2024 р. № 680.

14. Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо йодної профілактики серед персоналу ДСНС у разі виникнення надзвичайних ситуацій на атомних електростанціях та інших ядерних катастроф, що супроводжуються викидом радіоактивних ізотопів йоду в умовах збройної агресії російської федерації проти України: окреме доручення Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 09.05.2022 р. № В-243.

15. Про введення в дію Інструкції із складання Карток оперативно-тактичних дій на пожежах: окреме доручення Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 24.06.2022 р. № В-352.

16. Про затвердження Методики розрахунку сил і засобів, необхідних для гасіння пожеж у будівлях і на територіях різного призначення: наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 16.12.2011 року № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1341735-11#Text>.

17. Правила безпеки праці в органах та підрозділах МНС України: наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 07.05.2007 р. № 312.
URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/osvitnya_diyalnosti/slugbova_pidgotovka/normativno_pravovi_akti_nakazi/PRAVIL_Ohor-Pr_MNS.pdf.

18. Про затвердження Інструкції з гасіння пожеж на енергетичних об'єктах України: наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 22.12.2011 р. № 863. *Офіційний вісник України*. 2012. № 4. С. 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0013-12#Text>.

19. Методичні матеріали навчального посібника «Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану». URL: <https://dsns.gov.ua/upload/1/9/2/4/3/5/9/diyi-dsns-objednana-kniga-compressed.pdf>.

20. Макет будинку для дослідження розвитку пожежі: пат. 151153 Україна. № u202200206; заявл. 17.01.2022; опубл. 08.06.2022, Бюл. № 23. 5 с. URL: <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/detail/1691499/>.

21. ДСТУ 2272:2006 Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять. [Чинний від 2007-07-01]. Вид. офіц. Київ: УкрНДІПБ, 2007. 31 с. URL: https://kmdka.com/sites/default/files/files/dstu_2272_2006.pdf.

22. ДСТУ 8828:2019 Пожежна безпека. Загальні положення. [Чинний від 2020-01-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2019. 87 с. URL: https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/normdocs/dstu_8828_2019.pdf.

23. NFPA 921. Guide for Fire and Explosion Investigations, 2021 Edition. URL: <https://www.nfpa.org/product/nfpa-921-guide/p0921code>.

24. DIN EN ISO 13943-2018. Fire safety-Vocabulary (ISO 13943:2017). German and English version EN ISO 13943:2017, 2018 Edition. URL: <https://www.beuth.de/en/standard/din-en-iso-13943/272602060>.

25. NFPA 1410. Standard on Training for Initial Emergency Scene Operations, 2020 Edition. URL: <https://www.nfpa.org/product/nfpa-1410-standard/p1410code>.

26. Довідник керівника гасіння пожежі / за заг. ред. В. С. Кропивницького. Київ: ТОВ «Літера-Друк», 2016. 320 с.

27. Сировий В. В., Сенчихін Ю. М., Лісняк А. А., Дерев'янка І. Г. Основи тактики гасіння пожеж: навчальний посібник. Харків : НУЦЗУ, 2015. 216 с. URL: <http://books.nuczu.edu.ua/download.php?rec=5325&mode=1>.

28. Сировий В. В., Сенчихін Ю. М., Ушаков Л. В., Бабенко О. В. Аналітичні розрахунки для обґрунтування оперативних дій пожежно-рятувальних підрозділів : практикум. Харків: НУЦЗУ, ХНАДУ, 2010. 236 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/4008>.

29. Тактика гасіння пожеж: курс лекцій / А.А. Лісняк, Д. П. Дубінін, С. М. Шевченко та ін. Х: НУЦЗУ, 2024. 124 с. URL: <http://books.nuczu.edu.ua/download.php?rec=7529&mode=1>.

30. Тактика гасіння пожеж: методичні вказівки до виконання модульної роботи № 1 «Складання методичної розробки для проведення практичних занять із вирішення пожежно-тактичних задач» Для здобувачів вищої освіти, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні у галузі знань 26 « / укладачі: А. А. Лісняк, Д. П. Дубінін, С. М. Шевченко, Ю. І. Гапоненко. Х: НУЦЗУ, 2024. 48с. URL: <http://books.nuczu.edu.ua/download.php?rec=7520&mode=1>.

31. Способи оперування вогнегасними струменями URL: <https://lv.dsns.gov.ua/upload/8/3/7/0/9/9/2019-6-4-cfbt-sposobi-operuvannya-vognegasnimi-strumenyami.pdf>.

32. Вентилятори і вентиляція у пожежній охороні. URL: <https://lv.dsns.gov.ua/upload/8/3/7/1/0/2/2020-8-12-dubasyuk-ventilyatori-i->

ventilyaciya-u-pozezni-oxoroni-finish.pdf.

33. Гасіння внутрішніх пожеж. URL:
https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Fdrive.google.com%2Ffile%2Fd%2F1aaNnflPBS1fWHRT11AdLpP0lrw3-VBI9%2Fview%3Fusp%3Dsharing%26fbclid%3DIwZXh0bgNhZW0CMTAAAR05jHbgblDygSLlc2D2lDVvutaWPnlAnIy5UpKbP5IqE0UvTf9JsYFHiGM_aem_AabFaKMQueEOG41Hggrj2tJeE1UiAiF80nKEtd_ogfQmPmnBY-0tYm-ZS1a7epxyhbRSe898voJUyBwIEIq1anPqJ&h=AT0xCufEmmC9c63RDAI_QBH1PpandvSUbU1UXrlUIZl6ybFS8uMcPtoOMmC66XTuyK3GJW713rhmEdG9XtpydcA_uT5bXbri4ftp7cJToEx8HEvmtPbnXd2n-3_FoTeO9GXL&__tn__=-UK*F.

34. Sawicki T. Pożary: przyczyny, metodyka, przykłady: (wybrane zagadnienia) : book 1-e Wyd. Lubin : Specjalistyczne Biuro Badań Pożarów Tomasz Sawicki, 2021. 237 s.

35. Fire Engineering. FDIC International. URL:
<https://www.fireengineering.com>.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
2. Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua>.
3. Державна служба України з надзвичайних ситуацій.
URL: <http://www.dsns.gov.ua>.
4. Сервіс протимінної діяльності ДСНС. URL: <https://mine.dsns.gov.ua>.
5. Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру.
URL: <https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki/diyi-naselennya-v-umovax-nadzvicainix-situacii-voennogo-harakteru>.
6. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>.
7. Офіційний сайт Національного університету цивільного захисту України. URL: <https://nuczu.edu.ua/ukr>.
8. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.
URL: <https://naqa.gov.ua>.
9. Електронний каталог НУЦЗУ: <http://books.nuczu.edu.ua/load.php>.
10. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej.
URL: <https://www.gov.pl/web/polskapomoc>.
11. Illinois Fire Service Institute. URL: <https://www.fsi.illinois.edu>.
12. Fire safety academy. URL: <https://training.fsri.org>.
13. International Fire Instructor's Workshop materials. URL: <http://cfbt-be.com/en/ifiw>.
14. CFBT USA. URL: <http://cfbt-us.com/index.html>.
15. CTIF. URL: <https://www.ctif.org/training-and-tools/burning-dollhouses-cost-effective-way-demonstrate-fire-behavior>.

Розробники:

Михайло КРОПИВА

Сергій ПАНЧЕНКО

Микола ЗМАГА